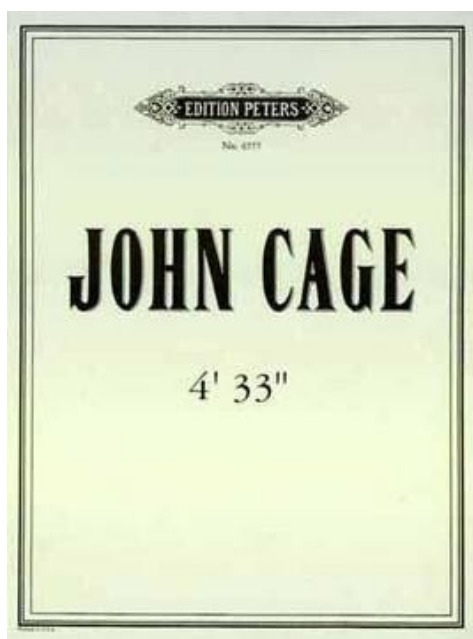

Prof. dr.(hp) Tomas Sodeika

Kauno technologijos universiteto
Filosofijos ir kultūrologijos katedra
El. paštas: sodeika@gmail.com

4'33"

1952 metų rugpjūčio 29 dieną Niujorko valstijoje įsikūrusio Vudstoko miestelio koncertų salėje vyko Menininkų rėmimo fondo surengtas koncertas. Šio koncerto metu pianistas Davidas Tudoras atliko kompozitoriaus Johno Cage'o pjesę ganėtinai neįprastu pavadinimu: 4'33". Tačiau neįprastas buvo ne vien kūrinio pavadinimas. Neįprastas buvo ir pats kūrinys. Neįprasta pirmiausia buvo tai, kad per visą kūrinio atlikimo laiką (keturias minutes ir trisdešimt tris sekundes) klausytojai neišgirdo nieko, išskyrus kieme augusių medžių šakose ošiantį vėją ir lietaus lašų barbenimą į salės stogą. Tačiau tai nebuvo nei pianisto klaida, nei „techninis nesklaidumas“. Pjesė buvo atlikta, kaip sakoma, „be priekaištų“. Kad tuo įsitikintume, pažvelkime į Johno Cage'o kūrinio partitūrą:

Muzikos kūrinų partitūrose nuoroda „tacet“ (*lot. tyli*) paprastai reiškia tai, kad atitinkamas instrumentas ar balsas baigė savo partiją ir tolesniame kūrinio ar jo dalies atlikime nebedalyvauja. Kitaip sakant, tai tarsi pauzė, nusitęsianti per daugelį kūrinio taktų. Bet ar galima būtų sakyti, jog Cage'o kūrinys yra ne kas kita, kaip tik ištiesinė *pauzė*, trunkanti keturias minutes ir trisdešimt tris sekundes? Kažin, ar toks šio kūrinio apibūdinimas būtų tikslus. Mat žvelgiant tradiciškai, pauzės – tai „pagalbiniai“ muzikos kūrinio elementai, tiesa, įtakojantys kūrinio ritminę struktūrą, tačiau nenulemiantys to kūrinio *prasmės*. Tai tarsi „rėmai“, išryškinantys garsų skambėjimo pradžią ir

pabaigą ir tuo būdu sutelkiantys klausytojo dėmesį į kūrinio prasmės sklaidą, kuri vyksta pirmiausia skambančių garsų stichijoje. (Pasitelkiant rašto žmonėms labiau suprantamą analogiją, galėtume sakyti, jog pauzės – tai lyg tarpai tarp užrašytų žodžių ar puslapio paraštės, t.y. tie teksto komponentai, į kuriuos skaitytojas kreipia mažiausia dėmesio.)

Žinia, kalbėti ar rašyti apie muzikos kūrinio *prasmę* yra nepaprastai keblu. Pati garsų prigimtis priešinasi bet kokiam „apie“. Bet dar kebliau kalbėti ar rašyti apie prasmę kūrinio, kuriame klausytojas negirdi jokio garso. Galbūt susidūrus su šiuo keblumu, kaip tik ir derėtų prisiminti mišlingąją Wittgensteino ištarą: „Apie ką negalima kalbėti, apie tai reikia tylėti.“ O dar derėtų prisiminti, jog „tylėjimas“ Wittgensteinui nėra vien *privatyvinis* prasmės raiškos modusas. Priešingai – galutinė prasmė ir yra būtent tai, kas lieka nutylėta.

Bet jei taip, tai galime sakyti, kad Johno Cage'o *4'33"* yra ne kas kita, kaip tik savotiška pauzės inversija: tyla čia yra jau nebe garso skambesį paryškinantys „rėmai“, o galutinio bet kokios prasmės pagrindo raiška. Tai tyla, gražinanti mus į bet kokios prasmės absoliučią pradžią – į „absoliutųjį nulį“, nuoroda į kuri užkoduota Cage'o pjesės pavadinime *4'33"* (= 273 sekundės). Jei tikėsime tuo, ką sako fizikai, -273°C yra temperatūra, kai liaujasi bet koks molekulių bei atomų judėjimas ir stojasi visiška rimtis, kurią dar Elėjos mokyklos filosofai laikė savybe, išreiškiančia tikrosios būties prasmę.

Literatūra

1. Boulez P., Cage J., Samuels R., Nattiez, J.-J. *The Boulez-Cage Correspondence*. Cambridge University Press, 1995.
2. Cage J. *4'33"*. New York/Frankfurt/Leipzig/London: Edition Peters, 2000
3. Cage J. *Tyla*. V.: Pasvires pasaulis, 2003
4. Kostelanetz R. *Conversing with John Cage*. London: Routledge, 2003.
5. Nicholls D. *John Cage*. University of Illinois Press, 2007
6. Pritchett J. *The Music of John Cage*. Cambridge University Press, 1993
7. Tomkins C. *The Bride & the Bachelors*. New York: Penguin/Viking, 1965
8. Vitgenšteinas L. *Rinktiniai raštai*. V.: Mintis, 1995